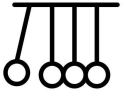

Sınırların Yeniden Çizilmesi: Brexit Bir Egemenlik İfadesi Olarak

POLITICS

Elif İpek Ulusoy

Giriş

Yeni teknolojiler ve bilim ile iletişim alanındaki büyük gelişmelerle birlikte, küreselleşme modern dünyada hızla artmaktadır. Küreselleşme, dünya genelindeki nüfuslar, kültürler ve ekonomiler arasındaki artan karşılıklı bağımlılık anlamına gelir ve ülkelerin iletişim ve ticareti kolaylaştırmak için ortaklıklar ve örgütler kurmasına olanak sağlamıştır. Küreselleşme yalnızca ekonomi üzerinde etkili olmakla kalmamış, aynı zamanda siyaset üzerinde de önemli sonuçlar doğurmuştur. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan ulusüstü (supranasyonal) örgütlerin yükselişi, küresel olayları derinden etkilemiştir.

Bazıları ulusüstü örgütleri uluslararası örgütlerle karıştırabilir. Ancak bu iki yapı arasında temel bir fark vardır: Uluslararası örgütlerde tüm devletler karar alma sürecine eşit şekilde katılırken, ulusüstü örgütlerde karar verme yetkisi örgütün kendisindedir ve bağlayıcı kararlar alabilir. Başka bir deyişle, üye devletler egemenliklerinin bir kısmını bu örgüte devreder ve örgüt belirli politikalar üzerinde karar verme yetkisine sahip olur. Bu tür örgütler devletlerin küresel arenadaki etkisini artırabilse de, üye devletlerin egemenliklerinden belli bir ölçüde vazgeçmesini gerektirdiği için ulusal özerkliği sınırlama ihtimali taşır.

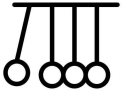
Bu tartışmanın somut ve güncel bir örneği, Birleşik Krallık'ın sınırlarını ve ulusal özerkliğini koruma endişeleri nedeniyle Avrupa Birliği'nden ayrılmayı seçtiği Brexit sürecidir. Bu makale, Brexit sürecine, sonuçlarına odaklanmakta ve devlet egemenliği ile ulusüstü örgütler arasındaki ilişkiye daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır.

Brexit Referandumu

Brexit — yani Britanya'nın Avrupa Birliği'nden çıkışı — süreci resmen 23 Haziran 2016'da Birleşik Krallık'ta yapılan bir referandumla başladı. Bu referandum, İngiliz halkının Avrupa Birliği'nde kalmak mı yoksa ayrılmak mı istediğini belirlemek amacıyla düzenlendi. Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nden ayrılma yönünde çok az farkla bir oy çoğunluğu çıktı. BBC'nin verilerine göre, %51,9 ayrılma, %48,1 ise kalma yönünde oy kullandı.

Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), AB karşıtı politikalarıyla bu süreci başarıyla yönetti ve zafer kazandı; diğer partilerin çoğu lideri ise AB'de kalmayı destekliyordu. Parti, Avrupa Birliği'ne eleştirel bir duruş olan Euroşüphecilik (Euroskepticism) etrafında şekillendi ve vatandaşların hayal kırıklıklarını kullanarak referandum kampanyası yürüttü.

Referandumun ardından Başbakan David Cameron istifa etmek zorunda kaldı ve Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden resmi olarak nasıl ayrılacağı konusunda belirsizlik dönemi başladı. Onun yerine gelen Theresa May de çekilme planını başarıyla uygulayamaması nedeniyle istifa etti. Birleşik Krallık'ın resmi ayrılışı ancak 31 Ocak 2020'de gerçekleşti.

Euroşüphecilik ve Brexit'in Nedenleri

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirilerinin birçok nedeni vardı; bunlar arasında örgüt içindeki aşırı bürokrasi ve hesap verebilirlik eksikliğinin yol açtığı antidemokratik uygulamalar ön plana çıkıyordu. Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin (UKIP), Avrupa Parlamentosu seçimlerindeki başarısının ardından popülaritesini artırmasıyla birlikte, parti göç sorununu da vurgulayarak, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının başlıca sebeplerinden biri haline getirdi. En etkili sert Euroşüpheci parti olarak bilinen UKIP, özellikle 2015–2016 yıllarında Orta Doğu'daki savaşların şiddetlenmesi ve AB düzenlemeleriyle Doğu Avrupa'dan Birleşik Krallık'a artan göç nedeniyle ortaya çıkan göç krizinin ardından, göç karşıtı bir platformu savundu. Avrupa'da yükselen popülizm, artan göçmen karşıtı politikaları etkileyerek UKIP gibi aşırı popülist partilerin popülaritesini artırdı. Başka bir deyişle, sınırlarını koruma egemenliğine sahip olmak, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının temel motivasyonlarından biri olarak görülebilir.

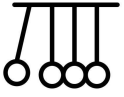
Avrupa Birliği ayrıca elitist ve ortalama İngiliz vatandaşlarının ihtiyaçlarına duyarsız olarak algılandı; Britanya halkına kıta değerlerini dayatmakla eleştirildi. İngiliz vatandaşları, AB'nin siyasi ve ekonomik entegrasyonu hedefleyerek Britanya kimliği ve kültürüne zarar verdiğini savundu. Birleşik Krallık, AB'nin ana akımından sık sık uzak kaldığı için ulusal egemenlik konusundaki kaygılar özellikle “Kontrolü Geri Al” (Take back control) kampanya sloganıyla büyük destek buldu.

Birleşik Krallık'ın AB'nin orijinal üyesi olmadığı ve katılım motivasyonunun çoğunlukla ekonomik olduğu bilinir. Ülke, Avrupa entegrasyon sürecine tam olarak katılmadan ABD ile Avrupa arasında bir köprü rolü oynamıştır. UK, ortak para birliğini desteklememiş ve euroyu benimsememiştir. Ayrıca ekonomik kaygılar da ayrılıkta etkili oldu; büyüyen küresel ekonomilerle yeni fırsatlar görürken, AB'nin ağır ve makul olmayan hale geldiği öne sürülen düzenlemelerine uymak zorunda kalmamak istedi. Birleşik Krallık'ın AB bütçesine yaptığı mali katkıların ülke yararına etkin biçimde kullanılmadığı ve AB kısıtlamaları olmadan kendi sanayisine daha özgür yatırım yapabileceği iddia edildi.

Bunun yanı sıra Euro Bölgesi krizi, AB'nin mali bürokrasisinin verimsizliğini ortaya koydu; çünkü euro para biriminin merkezi bir yönetim otoritesi yoktu ve güven kaybı yaşandığında, Yunanistan ve İspanya gibi bazı AB ülkelerinde olduğu gibi, kriz üçüncü tarafların desteği olmadan çözülemedi.

Referandum Sonrası Süreç

Brexit referandumunun ardından, Birleşik Krallık hükümeti 29 Mart 2017 tarihinde resmen Avrupa Birliği'ne ayrılma niyetini bildirdi. Bunu takiben, Birleşik Krallık ile AB arasında müzakereler başladı. İngiliz vatandaşlar ve yetkililer, referandum öncesinde Birleşik Krallık için faydalı bir anlaşma yapılacağına inanıyordu. Kasım 2018'de taraflar çekilme anlaşması üzerinde uzlaştı. Bazı değişikliklerin ardından, her iki taraf 17 Ekim 2019'da anlaşmayı nihai hale getirdi. Anlaşma tasarısı, 24 Ocak 2020'de Avrupa Komisyonu Başkanı,

Avrupa Konseyi Başkanı ve Birleşik Krallık Başbakanı tarafından imzalandı. 30 Ocak'ta ise resmi olarak onaylandı.

Çekilme Anlaşması

Çekilme Anlaşması, Birleşik Krallık'ın düzenli bir şekilde ayrılmasını sağlamak ve her iki taraftaki vatandaşlar, işletmeler ve kurumlar için hukuki bir kesinlik sunmak amacıyla hazırlandı. Anlaşma, Birleşik Krallık'ta bulunan AB vatandaşlarının ve AB ülkelerindeki Birleşik Krallık vatandaşlarının haklarını kapsıyordu. Geçiş dönemi sona ermeden önce ikametgahını kuranların hakları ömür boyu garanti altına alındı. Vatandaş haklarının yanı sıra, “boşanma faturası” olarak bilinen mali bir uzlaşma da anlaşmaya dahil edildi.

Anlaşma aynı zamanda Kuzey İrlanda, Kıbrıs ve Cebelitarık ile ilgili protokolleri de içeriyordu. Anlaşmaya göre, Kuzey İrlanda belirli AB Tek Pazar kurallarına uymaya devam edecek, Birleşik Krallık Kıbrıs'taki egemen üs bölgelerini koruyacak ve Birleşik Krallık ile İspanya arasında Cebelitarık protokolü kapsamında iş birliği sağlanacaktı. Birleşik Krallık'ın AB kurumları ve sistemlerinden ayrılmasına yönelik yasal ve teknik düzenlemeler de ele alındı. Ayrıca, geçiş dönemi boyunca uygulamayı denetleyecek Ortak Komite kuruldu.

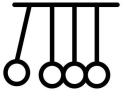
Geçiş dönemi, Birleşik Krallık ile AB arasındaki gelecekteki ilişkinin uyarlanması ve müzakere edilmesine olanak sağladı. Bu dönem 1 Şubat 2020'den 31 Aralık 2020'ye kadar sürdü. Bu süre zarfında Birleşik Krallık, AB yasalarına, Tek Pazara ve Gümrük Birliği'ne bağlı kalmaya devam etti; ancak AB kurumlarındaki oy hakkını ve temsil yetkisini kaybetti.

Gelecekteki AB-Birleşik Krallık İlişkisi

Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği, gelecekte stratejik bir ortaklık kurmak için çalışmaktadır. Bu ortaklık sadece ticareti değil, aynı zamanda iklim değişikliği, küresel güvenlik, araştırma ve dış politikayı da kapsamaktadır. Ticaret ve İşbirliği Anlaşması (TCA) kapsamında kota ve tarifesiz ticaret yapılabilse de, Birleşik Krallık artık otomatik pazar erişimini kaybettiği için AB hizmetlerine sınırlı erişime sahiptir. Ayrıca, her iki taraf çevre koruma, işçi hakları ve devlet yardımları alanlarında asgari standartlarda anlaşarak haksız rekabetin önüne geçmeyi taahhüt etmiştir.

Bunun yanı sıra, balıkçılık kotaları Birleşik Krallık lehine yeniden dengelenmiş ve bu geçiş için 5,5 yıllık bir süre planlanmıştır. Her iki tarafın güvenlik, kolluk kuvvetleri ve ceza adaleti alanlarında işbirliğine devam etmesi kararlaştırılmıştır; ancak Birleşik Krallık artık Schengen Güvenlik Sistemi'ne erişim hakkını kaybetmiş olup, işbirliği daha sınırlı olacaktır.

Çekilmenin doğal bir sonucu olarak, artık İngiliz vatandaşlarının AB sınırları içinde yaşamak veya çalışmak için vize veya izin almaları gerekmektedir; ancak kısa süreli seyahatlerde vizesiz giriş devam etmektedir.

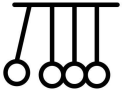
Eleştiriler ve Son Değerlendirme

Sonuç olarak, Brexit'in hem olumlu hem de olumsuz birçok sonucu oldu; ancak yapılan çoğu anket genel bir memnuniyetsizliği ortaya koymaktadır. Ayrılma yönünde oy veren bazı seçmenler bile müzakerelerin sonuçları konusunda isteksiz veya kararsızdır. Örneğin ekonomik alanda, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ticaretteki sınırlı hizmetlerden olumsuz etkilenirken, ülkenin finans sektöründe ciddi olumsuz sonuçlar yaşanmıştır. Ayrıca, geçiş dönemi boyunca yaşanan ekonomik belirsizlik yatırımların azalmasına yol açmış ve bu da Birleşik Krallık'ın ekonomik büyümesinde düşüşe sebep olmuştur.

Brexit aynı zamanda ülkede kutuplaşmaya neden olmuştur. Referandumda ayrılma ve kalma oyları arasında çok az fark olması nedeniyle, AB'de kalmayı destekleyen İskoçya'da bağımsızlık için ikinci bir referandum talebi artmıştır. Ayrıca, Çekilme Anlaşması nedeniyle Kuzey İrlanda'daki sınır tartışmaları hala sıcaklığını korumaktadır.

Bununla birlikte, bazı hedeflere ulaşıldığı da görülmüştür; örneğin Birleşik Krallık'a göçün sınırlandırılması gibi. "Kontrolü geri almak" ifadesi, Birleşik Krallık'ın sınırları üzerinde daha fazla egemenlik kazanmasını sağlarken, Britanya kimliği ve kültürü üzerine tartışmalar şiddetlenmiş ve toplumda daha derin kutuplaşmalara yol açmıştır. Birleşik Krallık şu anda AB'den ayrılan ilk ve tek ülke olmasına rağmen, Avrupa Birliği süreci en az zararlı yönetmeyi ve "ayrılma" eğiliminin yaygınlaşmasını engellemeyi amaçlamıştır.

Sonuç olarak, ulusüstü örgütlerin devlet egemenliğini sınırladığı tartışılrsa da, Brexit gibi durumlar bunun mutlak bir güç kaybı değil, yetkinin koşullu paylaşımı olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallık'taki ekonomik ve siyasi zorluklar da gösteriyor ki, ulusüstü örgütler ülkelerin krizleri daha etkili yönetmesini mümkün kılmaktadır. Egemenlik yalnızca bir devletin kendi sınırları içindeki yetkisi değil, aynı zamanda sınırlarının ötesinde diğer devletlerle etkileşim ve etki gücüdür, denebilir.

Kaynakça

- BBC News. (2016). AB Referandum Sonuçları.
https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results
- BMWK – Federal Ekonomi ve İklim Eylem Bakanlığı. (t.y.). Brexit referandumundan sonra: Önemli bilgilerin genel bakışı.
<https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Europe/after-the-brexit-referendum-an-overview-of-important-information.html>
- Britannica. (t.y.). Euroşüphecilik. Encyclopedia Britannica içinde.
<https://www.britannica.com/topic/Euroskepticism>
- Brexit Legal. (t.y.). Finans ve Ekonomi – Brexit Hukuk Rehberi.
<https://brexitlegal.ie/finance-and-economics/>
- EBSCO Research Starters. (t.y.). Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP).
<https://www.ebsco.com/research-starters/politics-and-government/uk-independence-party>
- Kennedys Law. (t.y.). Brexit Zaman Çizelgesi.
<https://kennedyslaw.com/en/thought-leadership/key-legislation/brexit-timeline/>
- What UK Thinks. (2023). Brexit tamamlandı – peki seçmenler ne düşünüyor?
<https://www.whatukthinks.org/eu/analysis/brexit-is-done-but-what-do-voters-make-of-it/>